

METODICKÝ POKYN
NA PREPIS RODOVÝCH PRIEZVISK HISTORICKÝCH RODOV
V ARCHÍVNYCH POMÔCKACH ŠTÁTNYCH ARCHÍVOV

Metodický pokyn na prepis rodových priezvisk historických rodov v archívnych pomôckach štátnych archívov je vypracovaný na základe uznesenia Vedeckej archívnej rady, ktorá sa na svojom rokovaní zaoberala príčinami nedodržovania akademických Pravidiel slovenského pravopisu pri ich prepise v genealogických, heraldických aj historických publikáciách vychádzajúcich v poslednom období. Svojím uznesením deklarovala rešpektovanie prepisu rodových priezvisk a konštatovala, že pre archivárov je aj naďalej základnou normou pre prepis priezvisk šesťzväzkový Slovenský biografický slovník (Martin, Matica slovenská 1986 – 1994). VAR konštatovala, že archivári často nedodržiavajú túto normu pri vypracúvaní archívnych pomôcok a ak, tak s viacerými chybami vyplývajúcimi z nerešpektovania Pravidiel slovenského pravopisu. Cieľom tohto metodického pokynu je zabezpečiť dôsledný a správny prepis priezvisk historických rodov z uhorského obdobia našich dejín vo vedecko-informačnom aparáte našich štátnych archívov.

Vzhľadom na to, že v Slovenskom biografickom slovníku bolo nevyhnutné na prvom mieste uviesť iba jedinú podobu priezviska a rodného mena osobnosti, sú podľa zásad slovenského pravopisu napísané predtým neslovensky písané priezviská osobností, ktoré umreli do konca roku 1918, a to na základe kolektívneho rozhodnutia historikov, jazykovedcov i bibliografov s prihliadnutím na osobitosť každého priezviska – v zátvorke sú uvedené ďalšie frekventovanejšie podoby priezviska. Rodné mená v texte hesla sú písané aj po roku 1918 s výnimkou niektorých osobností svetového významu v slovenskej podobe, pravda, ak existuje na meno slovenský ekvivalent mena.¹

Vzhľadom na vyššie uvedené pravidlá pri prepise rodových priezvisk z uhorského obdobia našich dejín je pri vypracúvaní archívnych pomôcok nevyhnutné dodržiavať nasledujúce zásady:

- prepísať do spisovnej slovenčiny priezviská rodov, ako aj členov historických rodov, ktorí umreli do konca uhorského obdobia našich dejín, teda do konca roku 1918,
- ďalšie formy priezviska uvedené v archívnom dokumente uviesť v zátvorke,

---

¹ Slovenský biografický slovník, I. zv.: Martin, Matica Slovenská 1986, s. 5.

- pri transkripcii priezvisk dodržiavať akademické Pravidlá slovenského pravopisu, nasledujúce zásady uvedené v kapitole Písanie osobných mien z uhorského obdobia slovenských dejín:

a) Odstraňujú sa digrafémy (zložky), zdvojené a nefunkčné písmená (najmä h) a uplatňuje sa pravidlo o rytmickom krátení. Napr. Bercsényi sa píše ako Berčeni, Bossányi ako Bošáni, Forgách/Forgács ako Forgáč, Ghyczy ako Gici, Illésházy ako Ilešházy, Károlyi ako Károli, Kanizsai ako Kanižai, Pálffy/Pálffi ako Pálfi, Pázmány ako Pázmaň, Rákóczi/Rákóczy ako Rákoci, Thurzo ako Turzo a i.

b) Po samohláskach a po všetkých spoluhláskach okrem tvrdých d, t, n, sa píše i, napr. Ebergéni, Kanižai, Károli, Kohári, Ňári, Šemsei, Šomodi, Tököli a i. (Výnimkou je meno Bočkaj, ktoré sa používa v zaužívanej a vžitej podobe).

c) Po tvrdých spoluhláskach sa píše y (Erdödy, Nádašdy, Platy a pod.).

d) V slovenskej podobe sa píše tie mená, ktoré sú v takejto podobe aj historicky doložené. (Kubínsky, Palucký, Svättojánsky namiesto maďarizovaných podôb (Kubínyi, Palugyai, Szentiványi).

V praxi sa pôvodná podoba uvádza spravidla v zátvorke za upravenou podobou.²

V prípade nejasností pri prepise historických osobných mien odporúčame použiť tiež príspevok Pavla Horvátha O potrebe a zásadách slovenskej transkripcie rodových mien a priezvisk uverejneného v Slovenskej archivistike, roč. 15, 1980, č. 2, s.199 – 211.

Záver

Cieľom tohto metodického pokynu je zjednotenie a zdôraznenie najdôležitejších zásad pri písaní osobných historických mien z uhorského obdobia našich dejín pri sprístupňovaní archívnych fondov archívnymi pomôckami, ako aj v publikačnej činnosti archívárov.

Vypracovala: PhDr. Júlia Hautová

PhDr. Peter Kartous, CSc., v. r.

riaditeľ

odboru archívov a registratúr

sekcie verejnej správy

Ministerstva vnútra Slovenskej republiky

---

² Pravidlá slovenského pravopisu: Jazykovedný ústav SAV, Bratislava, vydavateľstvo Veda 1997, s. 38.